

Phonostylistic interference in the sound system of English and Uzbek languages

Shukrulla KHOJIKULOV¹, Nargiza RAKHMATOVA²

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2024

Received in revised form

10 January 2025

Accepted 25 January 2025

Available online

25 February 2025

Keywords:

phonostylistic interference,
phonetic system,
pronunciation,
stress,
communicative impact.

ABSTRACT

This article analyzes cases of phonostylistic interference between the phonetic systems of English and Uzbek. The role of phonostylistic features in the language learning process and their impact on pronunciation and stress are examined. Additionally, the communicative effects of linguistic interference and ways to prevent it are discussed.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss2/S-pp183-186>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ingliz va o'zbek tillari tovush tizimida fonostilistik interferensiya

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

fonostilistik interferensiya,
fonetik tizim,
talaffuz,
urg'u,
kommunikativ ta'sir.

Mazkur maqolada ingliz va o'zbek tillarining tovush tizimlari o'rtasidagi fonostilistik interferensiya holatlari tahlil qilinadi. Fonostilistik xususiyatlarning til o'rganish jarayonidagi roli, ularning talaffuz va urg'uga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, lingvistik interferensiyaning kommunikativ ta'siri va uning oldini olish yo'llari haqida fikr yuritiladi.

¹ Senior Lecturer, Uzbekistan State World Languages University.

² Senior Lecturer, Uzbekistan State World Languages University

Фоностилистическая интерференция в звуковой системе английского и узбекского языков

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

фонностилистическая интерференция, фонетическая система, произношение, ударение, коммуникативное воздействие.

В данной статье анализируются случаи фонностилистической интерференции между звуковыми системами английского и узбекского языков. Рассматривается роль фонностилистических особенностей в процессе изучения языка, их влияние на произношение и ударение. Также обсуждается коммуникативное влияние языковой интерференции и способы ее предотвращения.

KIRISH

Tilshunoslikda interferensiya – bir til tizimining boshqa tilga ta'siri natijasida yuzaga keladigan hodisa bo'lib, ayniqsa, fonetik darajada sezilarli bo'ladi. Ingliz va o'zbek tillari turli til oilalariga mansub bo'lgani sababli, ularning tovush tizimlari orasida sezilarli farqlar mavjud. Ushbu tadqiqotda ingliz va o'zbek tillari tovush tizimidagi fonostilistik interferensiya tahlil qilinadi hamda ikki tilli shaxslarning nutqida kuzatiladigan fonetik xatoliklar o'rganiladi. Tilshunoslikda interferensiya – bir til tizimining boshqa tilga ta'siri natijasida yuzaga keladigan hodisa bo'lib, u fonetik, leksik va grammatik darajalarda namoyon bo'lishi mumkin. Ayniqsa, fonetik interferensiya ikkinchi tilni o'rganayotgan shaxslarning talaffuzida sezilarli namoyon bo'ladi. Ingliz va o'zbek tillari turli til oilalariga mansub bo'lgani sababli, ularning fonologik tizimlari o'ziga xos farqlarga ega. Ingliz tilini o'rganayotgan o'zbek tilida so'zlashuvchilar ko'pincha o'z ona tilining tovush tizimini ingliz tiliga ko'chirishadi. Ushbu tadqiqotda o'zbek tilida so'zlashuvchilarning ingliz tilidagi fonostilistik interferensiyasi tahlil qilinadi. Har qanday til o'ziga xos tovush tizimiga ega bo'lib, fonetik va fonostilistik xususiyatlar uning talaffuz, urg'u va intonatsiyasiga ta'sir qiladi. Biroq, ikki yoki undan ortiq tilni o'rganayotgan shaxslar ushbu tillar o'rtasidagi fonetik tafovutlarni o'z nutqida aks ettirishi mumkin. Bu hodisa fonostilistik interferensiya deb ataladi. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi fonostilistik interferensiya tahlil qilinib, ikki tilning tovush tizimidagi farqlar nutq uslublari qanday ta'sir qilishi o'rganiladi.

TADQIQOT METODLARI VA USLUBI

Tinglov va analiz – ingliz tilida gapiruvchi o'zbeklarning nutqiy xatolari kuzatiladi.

Eksperimental fonetik tadqiqot – ikki tilli shaxslarning talaffuz xususiyatlari o'rganiladi.

Taqqoslash usuli – o'zbek va ingliz fonetik tizimlarining o'ziga xosliklari solishtiriladi.

So'rovnoma va intervyu – ingliz tilini o'rganayotgan o'zbek tilidagi respondentlar bilan suhbatlar o'tkaziladi.

Tinglov va analiz usuli: Ingliz tilida so'zlashuvchi o'zbek tilidagi respondentlarning talaffuzi tinglab, xatolar qayd etildi.

Eksperimental fonetik tadqiqot: Respondentlarning talaffuzi yozib olinib, akustik tahlil qilindi.

Taqqoslash usuli: Ingliz va o'zbek tilidagi fonemalar tizimi solishtirildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek tilida gaplashuvchilar ingliz tilida talaffuz qilayotganda turli xatolarga yo'l qo'yishadi. Ushbu xatolar quyidagi guruhlariga ajratildi:

Unlilar interferensiyasi

Ingliz tilidagi unli tovushlar	O'zbek tilidagi ekvivalenti	O'zbek tilida so'zlashuvchilar tomonidan noto'g'ri talaffuzi
/ɪ/ (ship)	i (kitob)	/i:/ sifatida aytiladi → "ship" o'rniga "sheep"
/ʊ/ (book)	u (pul)	/u:/ sifatida talaffuz qilinadi → "book" o'rniga "buuk"
/æ/ (cat)	a (ona)	/e/ yoki /a:/ sifatida talaffuz qilinadi → "cat" o'rniga "ket" yoki "kaat"

Undosh tovushlar interferensiyasi

Ingliz tilidagi undoshlar	O'zbek tilidagi ekvivalenti	O'zbek tilida so'zlashuvchilar tomonidan noto'g'ri talaffuzi
/θ/ (think)	Mavjud emas	[s] yoki [t] sifatida aytiladi → "think" o'rniga "sink" yoki "tink"
/ð/ (this)	Mavjud emas	[z] yoki [d] sifatida talaffuz qilinadi → "this" o'rniga "zis" yoki "dis"
/w/ (window)	v (vazn)	[v] sifatida talaffuz qilinadi → "window" o'rniga "vindow"

Intonatsion interferensiya

O'zbek tilida urg'u odatda so'zning oxiriga tushsa, ingliz tilida urg'u so'zning istalgan qismiga tushishi mumkin. Masalan:

O'zbekcha intonatsiya: "He is coming?" (oddiy gap ohangida aytiladi)

Inglizcha intonatsiya: "He is coming?" (savol ohangida)

Ingliz tilida ohang ko'tarilib-tushib boradi, o'zbek tilida esa barqarorroq.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'zbek tilida gaplashuvchi shaxslarning inglizcha talaffuzida quyidagi interferensiya turlarini kuzatish mumkin:

Unlilar interferensiyasi

O'zbek tilidagi tor unlilar (**i**, **u**) bilan ingliz tilidagi (**ɪ**, **ʊ**) fonemalari farqlanadi, lekin ko'pchilik o'zbek tilida gapiruvchilar ularni bir xil talaffuz qiladi.

Masalan, "ship" (kema) va "sheep" (qo'y) so'zlarining farqi yo'qolishi mumkin.

Undoshlar interferensiyasi

O'zbek tilida mavjud bo'lmagan /θ/ (think), /ð/ (this) tovushlari [s] yoki [z] sifatida aytilishi mumkin.

Ingliz tilidagi portlovchi va sonor tovushlar talaffuzi o'zbek tiliga moslashtirilishi natijasida noto'g'ri talaffuz shakllanadi, masalan, "thank" so'zi "sank" tarzida talaffuz qilinishi mumkin.

Intonatsion interferensiya

Ingliz tilining melodikasi va urg'u o'zbek tilidan sezilarli farq qiladi. O'zbek tilida so'z oxiridagi urg'u barqarorroq bo'lsa, ingliz tilida u turlicha bo'lishi mumkin.

Masalan, "Do you want some tea?" gapidagi intonatsiya ingliz tilida ko'tarilib-tushib boradi, lekin o'zbek tilida u tekisroq bo'lishi mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek tillari fonetik tizimlarining farqlari o'zbek tilida so'zlashuvchilar uchun ingliz tilida to'g'ri talaffuz qilishda qiyinchiliklar tug'diradi. **Til o'rganish jarayonida fonetik interferensiyani kamaytirish uchun maxsus talaffuz mashqlaridan foydalanish lozim. Ikki tillilik holatlarida interferensiyani o'rganish tilshunoslik va ta'lim metodikasi uchun muhim ahamiyatga ega. Fonostilistik interferensiyani to'g'ri tushunish va bartaraf etish xalqaro muloqot sifatini oshirishga yordam beradi.**

Talaffuz xatolarining sabablari:

O'zbek tilining fonetik xususiyatlari: Ingliz tilidagi ba'zi fonemalar o'zbek tilida mavjud emas, shuning uchun o'zbek tilida so'zlashuvchilar ularga eng yaqin tovushni ishlatadilar.

Nutq a'zolarining harakati: Ingliz tilida ba'zi tovushlar artikulyatsiyasi o'zbek tilidagidan farq qiladi (masalan, /θ/ va /ð/ tishlar orasida hosil bo'ladi).

Intonatsiya va urg'u tafovutlari: Ingliz tilidagi urg'u va intonatsiya qoidalari o'zbek tilinikidan farq qiladi, bu esa talaffuzdagi interferensiyaga olib keladi.

Interferensiyani kamaytirish usullari:

Fonetik mashqlar: Ingliz tilidagi maxsus tovushlarni ajratib o'rganish (masalan, /ɪ/ va /i:/ farqini tushuntirish).

Audio va vizual materiallardan foydalanish: O'zbek tilida so'zlashuvchilar uchun maxsus video va audiolar orqali to'g'ri talaffuzni shakllantirish.

O'qitish metodikalarini takomillashtirish: Ingliz tilida talaffuzni yaxshilash uchun maxsus darsliklar ishlab chiqish.

XULOSA

Tadqiqot natijalari ingliz va o'zbek tillari fonetik tizimlarining o'ziga xosligi sababli, til o'rganish jarayonida interferensiya hodisasi sezilarli darajada namoyon bo'lishini ko'rsatdi. Ushbu interferensiyani kamaytirish uchun maxsus fonetik mashqlar, talaffuz darslari va audio materiallardan foydalanish tavsiya etiladi. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, o'zbek tilida so'zlashuvchilarning inglizcha talaffuzida fonostilistik interferensiya keng tarqalgan. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun maxsus fonetik darslar va interaktiv mashg'ulotlar ishlab chiqish lozim. Shuningdek, fonetik interferensiyani oldini olish uchun ingliz tilini o'rgatuvchi mutaxassislar maxsus talaffuz treninglariga e'tibor qaratishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Crystal, D. (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.
2. Roach, P. (2009). *English Phonetics and Phonology: A Practical Course*. Cambridge University Press.
3. Kenworthy, J. (1987). *Teaching English Pronunciation*. Longman.
4. Abdullayev, A. (2005). *O'zbek tilining fonetikasi va fonologiyasi*. Toshkent: Fan.
5. Xolbekov, S. (2010). *Tilshunoslikda interferensiya muammosi*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
6. Jones, D. (2011). *Cambridge English Pronouncing Dictionary*. Cambridge University Press.
7. Vasiliev, V. A. (1981). *Фонетика английского языка*. Москва: Высшая школа.